

Проф. д-р Татијана Ашталкоска-Балоска¹

**ПРОШИРЕНАТА КОНФИСКАЦИЈА ВО КАЗНЕНОТО ПРАВО –
КОМПАРАТИВНИ АСПЕКТИ И ПРОБЛЕМИ ВО ПРИМЕНАТА**

1.02 Прегледна научна статија
УДК 347.96/.99.072.1:343.1
347.96/.99.072.1:343.1]:341.24

Апстракт

Порастот, но и појавата на нови форми на криминал со кој посредно или непосредно се остварува противправна имотна корист нужно предизвикува и иновации во системот на казненоправна заштита, акцентирање и фокусирање кон методите и средствата со кои може да се влијае во сузбивањето на мотивот кај тие форми на криминал, особено отворање простор и создавање услови за успешна имплементација на институтот одземање, односно конфискација на имот и имотна корист стекната со казнено дело, било како казнена санкција, казна или, пак, како посебна казненоправна мерка. Нагласувањето на квалификацијата на институтот, како казна или како посебна мерка, произлегува, пред сè, од проблемите што може да настанат во однос на нејзината примена, во едниот или другиот случај, кои ќе бидат предмет на анализа на овој труд, преку краток компаративен осврт на современите казнени законодавства и нивните решенија, меѓународните документи, но и на практиката на Европскиот суд за човекови права во однос на примената на конфискацијата и повредата на човековите слободи и права загарантирани со ЕКЧП.

Клучни зборови: конфискација, проширена конфискација, одземање предмети, ЕСЧП.

---

¹ Авторот е вонреден професор од областа на казненото право на Факултетот за правни науки при Универзитетот ФОН во Скопје.

Вовед

Одземањето на имотната корист стекната со казнено дело денес логично се наметнува како влијателно средство во сузбивањето на криминалот насочен кон стекнување имотна корист, пред сè, финансискиот криминал, но и транснационалниот организиран криминал, каде што еден од основните елементи за неговото постоење е токму целта, мотивот за создавањето злосторничко здружување, но и остварувањето незаконски и брз профит. Целта на оваа мерка претставува, пред сè, воспоставување една поранешна правна состојба, пред сторувањето на казненото дело, исцрпување на криминалната моќ на сторителот/-ите на казненото дело, која може да се користи за понатамошни недозволен активности, како и упатување јасна порака до потенцијалните сторители на казнени дела дека нема да може да ја задржат имотната корист од казненото дело, односно дека сторувањето на таквото противправно дело нема да им се исплати.

Потеклото на оваа мерка влече корени од некогаш често применуваната конфискација, како казна или како процесна мерка на одземање на т.н. *instrumenta et producta sceleris* (предмети со кои е сторено делото или што настанале со неговото сторување), која денес се однесува само на одземањето предмети како посебен вид конфискација. Генералната конфискација, во смисла на одземање на целиот имот што го поседува сторителот на одредено казнено дело, која историски не е непозната правна установа, денес многу ретко се применува². Конфискацијата најчесто се врзува за постоење конкретно казнено дело од кое произлегува и на кое се однесува таа, но во одредени случаи на примена на институтот проширена конфискација, и денес таа може да добие форма или да се приближи кон генерална конфискација, доколку имотот што е предмет на проширена конфискација се однесува на поголем дел од имот што го поседува сторителот.

Во различните правни системи, овој институт може да има и различна правна природа, но неговата суштина и цел на изрекување остануваат насекаде исти. Францускиот КЗ од 1992 година ја предвидува конфискацијата како казна, безбедносна мерка и како репарација³. Во Франција, генералната конфискација е предвидена како казна за тешки дела на нелегална трговија со дрога (чл. 222-49, ст. 2 од КЗ), како и за сите злосторства против човештвото (чл. 213-1 од КЗ)⁴. Италијанскиот КЗ во чл. 240 ја предвидува како реална безбедносна мерка во рамките на системот на казненоправни санкции⁵ и покрај тоа што меѓу италијанските теоретичари не се оспорува никаде нејзината *sui generis* правна природа⁶.

Германскиот КЗ, одземањето на имотната корист го уредува како посебна казненоправна мерка⁷ чија примена не се условува со постоење вина на сторителот, туку само со претпоставка дека со утврденото казнено дело е прибавена имотна корист⁸. Законот против организиран криминал од 1992 година предвидува генерална

---

² Pradel Jean, Droit pénal comparé, Dalloz, 1995, стр. 578.

³ Според Levasseur, G., Chavanne, A., Montreuil J., Bouloc B., Droit pénal general et procédure pénale, Sirey editions, 1999, стр. 356-358.

⁴ Pradel Jean, Droit pénal comparé, Dalloz, 1995, стр. 578.

⁵ Evaluation Report on Italy Adopted by GRECO at its 43rd Plenary Meeting, Strasbourg, 29 June - 2 July 2009, www.coe.int/greco, стр. 20.

⁶ Alessandri, A., Confisca nel diritto penale, Digesto delle Discipline Penali, III, UTET, Torino, 1998, стр. 46.

⁷ Види Criminal Code of Germany, 1998, <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/StGB.htm#73>

⁸ Според Jeschek H. & Weigend T., Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner Teil, Duncker & Humblot, Berlin, 1996, стр. 790.

конфискација како казна за дела на трговија со дрога поврзани со организиран криминал⁹.

По основ на конфискација, оштетениот, или ако нема оштетен, државата стекнува едно стварно право, и тоа сопственост над имотот што подлежи на конфискација. Во тоа мерката конфискација се разликува од паричната казна каде што не се конституира никакво стварно право над имотот, туку само облигационен однос во кој државата се јавува како доверител за наплата на паричниот износ од сторителот.¹⁰ Меѓутоа, токму во правото на сопственост лежи и основниот проблем во однос на правната природа на оваа мерка, бидејќи таа не се однесува на одземање никакво право на сторителот на делото (не се одзема нити ограничува правото на сопственост), бидејќи е проблематичен основот за стекнување на таквото право, казненото дело, кое ако се докаже дека постои, тогаш конфискацијата не би можела да биде казна, зашто казните секогаш значат одземање или ограничување некое од загарантираните човекови слободи и права. Од тие причини, во нашето казнено законодавство, оваа правна последица на осудата е сместена во посебните казненоправни мерки, заедно со одземањето предмети.

Видови конфискација

Легислативните решенија за конфискацијата генерално може да се поделат во две групи: изрекување во постапка *in personam* и изрекување во постапка *in rem*. Првото законско решение постои во континенталниот правен систем и се состои од изрекување на конфискацијата во казнената постапка, со почитување на основните начела и правни гаранции во постапката. Второто решение нужно не бара почитување на овие принципи и предвидува префрлање на товарот на докажување врз сопственикот на имотот. На овој начин, конфискацијата се изрекува во граѓанската постапка во рамките на американското право врз основа на претпоставки и правила на граѓанската постапка.

Можноста за одземање имот или имотна корист со криминално потекло во граѓанска постапка потекнува уште од старото саксонско право, пред норманското освојување во 1066 година¹¹. Станува збор за тужба *in rem*, која не е насочена против лице, туку против материјални добра, со цел донесување судска одлука со која ќе биде утврдено нивното незаконско потекло или околност дека биле користени како средство за извршување казнено дело. Оваа правна можност ја познаваат американскиот Закон за реформа на граѓанското одземање имот стекнат со криминал (*Civil Asset Forfeiture Reform Act*¹²) од 2000 година, австралискиот Закон за криминална добивка од 2002 година (*Proceeds of Crime Act*¹³), истоимениот ирски Закон од 1996 година¹⁴, како и истоимениот англиски Закон од 2002 година (*Proceeds of Crime Act*¹⁵) изменет со *Serious Organized Crime and Police Act* од 2005 година. Конфискуваниот имот може да се користи за обештетување на жртвата, надоместок на трошоците за државните служби и за финансирање на програмите за помош на жртвите и превенција.

Надвор од казнената постапка, конфискацијата, во некои држави, може да биде предвидена и во рамките на административно одземање на криминалниот профит, кое

⁹ Pradel Jean, *Droit pénal comparé*, Dalloz, 1995, стр. 578.

¹⁰ Srzentić N., Stajić A., *Krivično pravo, opšti deo*, Beograd, стр. 422.

¹¹ Наведено кај Ilic Goran, *Oduzimanje imovine stečene kriminalom*, *Revija za bezbednost*, Centar za bezbednosne studije, godina II br.5, Beograd, 2008, стр. 10.

¹² Види *Civil Asset Forfeiture Reform Act*, <https://www.oig.lsc.gov/legis/pl106185.pdf>

¹³ *Proceeds of Crime Act*, <http://www.aph.gov.au/library/Pubs/bd/2001-02/02bd180.pdf>

¹⁴ *Proceeds of Crime Act*, 1996, <http://www.irishstatutebook.ie/1996/en/act/pub/0030/index.html>

¹⁵ *Proceeds of Crime Act*, 2002, http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2002/ukpga_20020029_en_1

во САД се извршува без ангажирање на судските органи¹⁶. Овластувањето за донесување таква одлука им припаѓа, на пример, на Даночната управа, Федеративното истражно биро, Управата за борба против дрога или Управата за имиграција и царина. До административно одземање може да дојде во постапката за наплата на данокот, со тоа што може да се одземе личен имот што не надминува 100 000 долари. Покрај тоа, на овој начин може да се одземат и криминални приноси во рамките на борбата со перењето пари до висина од 500 000 долари. Овој систем постои и во Франција, но се разликува од американскиот модел, бидејќи мерката не може да биде изречена доколку нема осуда за казненото дело¹⁷.

Конфискацијата во постапка *in rem* го отвора проблемот на заштитата на правото на сопственост на трети лица, кои не се обвинети за казнено дело, во светлината на ЕКЧП (чл. 1 од Првиот протокол кон ЕКЧП: никој не може да биде лишен од сопственоста освен кога е тоа во јавен интерес и кога се исполнети условите предвидени со закон и со општите начела на меѓународното право!). Во повеќе свои одлуки, ЕСЧП се има изјаснето дека конфискувањето предмети врз основа на царински прописи или посебно антимафијашко законодавство со кое товарот на докажување е префрлен врз трети лица не е во спротивност со загарантираното право на сопственост (така е во случаите на примена на италијанското антимафијашко законодавство, како што е *Raimondo v. Italy*, 1994 година и др.)¹⁸.

Во случајот Абуфада (*Aboufadda*) против Франција – А. бр. 28457/10 Одлука од 4.11.2014 година [Оддел V]¹⁹, Судот во образложението во врска со повреда на правото на сопственост од член 1 од Протоколот 1 наведува дека во однос на лицата што биле во постојан контакт со лице вклучено во вршење кривични дела или прекршоци што се казнуваат со казна затвор во траење до пет години и што не можеле да покажат дека имале средства што кореспондирале со нивниот начин на живот или да го покажат законитото потекло на имотот што бил во нивно владение, законодавната рамка предвидела една претпоставка: се претпоставувало дека засегнатите лица профитирале од средствата или имотот што ги стекнале со измама со целосно познавање на фактите. Во таков случај, целиот или дел од имотот, чие финансиско потекло тие не биле во можност да го објаснат, би можел да се конфискува како дополнителна казна.

ЕСЧП, во истиот случај, во врска со повредата на членот 8 од ЕКЧП, во образложението, повикувајќи се на членот 8, образложува дека и покрај тоа што конфискуваната куќа била семејниот дом на жалителите, изречената мерка „Конфискација на куќа финансирана од трговија со дрога“, за која жалителите истакнуваат дека го спречила остварувањето на нивното право на почитување на нивниот приватен и семеен живот и нивниот дом, е во согласност со законот и дека спречувањето на остварувањето на правото на приватен и семеен живот било наменето за да ја спречи трговијата со дрога и да ја оневозможи преку одвраќање од намерата за прикривање незаконски стекнат имот и перење пари, односно било насочено кон „превенција од немири или криминал“. Според ЕСЧП, властите внимателно ја зеле предвид ситуацијата со тоа што на жалителите им дозволиле да останат во нивниот

---

¹⁶ Fuller N., „Oduzimanje i delje je imovine“, Меѓународна конференција о одузимању имови нестећене кривичним delima, Специјално, туžилаштво за organizovanikriminal, U.S. Department of Justice OPDAT U.S. Embassy of Belgrade i Misiја OEBS-a u Srbiji, 15–16. mart 2007, Beograd, стр. 7.

¹⁷ Pradel Jean & Corstens Geert, *European criminal law*, Kluwer Law International; 1 edition, February 1, 2002, стр. 253.

¹⁸ Рајмондо против Италија, 22.2.1994, Европски Суд за човекови права, Серија А, No. 281–А, § 22, 27 и 30.

¹⁹ Билтен за судската практика на Европскиот суд за човекови права, издаден од Бирото за застапување на Република Македонија пред ЕСЧП и Германската фондација за меѓународна правна соработка, регистрир. здруж. (ИРЗ), http://biroescp.gov.mk/wp-content/uploads/2016/12/1bilten_1.pdf.

дом сè додека не биле во можност да се преселат во други простории. *Конфискацијата за која станува збор била законски предвидена и насочена кон целта од јавен интерес за борба против трговијата со дрога по пат на одвраќање од идејата за прикривање на незаконски стекнатиот имот и перењето пари.* Во овој случај, Судот одлучил дека нема повреда ни на членот 8 ни на членот 1 од Протоколот.

Но, во други случаи, пак, Судот одлучува дека има повреда на правото на сопственост загарантирано со членот 1 од Протоколот, кога е во прашање, на пример, конфискување, односно одземање возило (примена на мерката, одземање предмети), кое било користено како превозно средство за извршување казнено дело. Така, во случајот *Ünsped Paket Servisi SaN. Ve TiC. A.Ş. против Бугарија* – Ж. бр. 3503/08 Пресуда од 13 октомври 2015 година [Оддел IV]²⁰, во однос на повредата на членот 1 од Протоколот бр. 1, Судот утврдува дека конфискувањето на камионот претставувало мешање во имотните права на компанијата жалител. Мешањето се засновало врз релевантните одредби од домашното право што биле доволно пристапни, прецизни и предвидливи. Конфискувањето ја следело легитимната цел за борба против нелегалната трговија со дрога. Сепак, националните судови не ја зеле предвид легалноста на конфискувањето од аспект на домашното право, поточно дали вредноста на возилото значително ја надминувала вредноста на шверцуваната дрога. Освен тоа, и покрај отсуството на какви било докази дека компанијата жалител знаела или требало да знае за кривичното дело, тие не го испитале нејзиното однесување како сопственик на возилото. И, навистина, немало можност случајот на сопственикот да се испита во согласност со домашното право. Отсуството на таквата анализа не овозможило да се постигне правична рамнотежа помеѓу разните засегнати интереси. Загубата на имотот ќе била во согласност со барањата на Конвенцијата ако била спроведена во согласност со процедура што нуди соодветни заштитни мерки против произволност.

Слично, и во случајот *Андоноски против Република Македонија* – Ж. бр. 16225/08 [Пресуда од 17 септември 2015 година]²¹, во однос на примената на мерката одземање предмети, кој е мошне интересен за анализа бидејќи се однесува на нашата држава и на членот 418-б од Кривичниот законик, очигледно од приложеното покажува извесни нелогичности. Имено, Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) на 17.9.2015 година носи пресуда во случајот *Андоноски против РМ* во која жалителот се жалел дека неговото возило било одземено во кривична постапка, и покрај фактот што тој не бил осуден како сторител на какво било кривично дело. Ваквиот жалбен навод на жалителот, ЕСЧП го разгледувал од аспект на членот 1 од Протоколот бр. 1 на Европската конвенција за човекови права (ЕКЧП) – правото на сопственост и во случајот констатира негова повреда. Имено, жалителот како такси-возач, на 25 јули 2007 година за време на транспортирањето на тројцата албански државјани до едно село блиску до македонско-грчката граница, бил запрен од страна на полицијата. На 8 август 2007 година, јавниот обвинител се откажал од кривичното гонење на жалителот поради немање докази дека тој го сторил делото. Со судска одлука, на 3 септември 2007 година еден од албанските државјани бил прогласен за виновен за шверцување мигранти. Со истата пресуда му било одземено патничкото возило на жалителот, како средство за сторување кривично дело. Во образложението на ЕСЧП, Судот, повикувајќи се на веќе добро и јасно востановената практика, определува дека, *прво,*

---

²⁰ Билтен за судската практика на Европскиот суд за човекови права, издаден од Бирото за застапување на Република Македонија пред ЕСЧП и Германската фондација за меѓународна правна соработка, регистрир. здруж. (ИРЗ), http://biroescp.gov.mk/wp-content/uploads/2016/12/5Bilten_3.pdf.

²¹ Билтен за судската практика на Европскиот суд за човекови права, издаден од Бирото за застапување на Република Македонија пред ЕСЧП и Германската фондација за меѓународна правна соработка, регистрир. здруж. (ИРЗ), http://biroescp.gov.mk/wp-content/uploads/2016/12/3bilten_2.pdf.

попечувањето на сопственичките права мора да биде предвидено со закон, *второ*, дека попечувањето треба да цели кон остварување една или повеќе легитимни цели (Дозволените легитимни цели се предвидени во став 2 од членот 1 на Протоколот бр. 1 на ЕКЧП), *трето*, дека мора да постои баланс, односно правична рамнотежа помеѓу барањата на општиот интерес и интересите на засегнатиот поединец. Притоа, според ЕСЧП, потребниот баланс нема да биде обезбеден доколку засегнатиот поединец или поединци морале да понесат индивидуален и претеран товар. Во образложението, Судот потенцира и дека според член 418-б од Кривичниот законик, врз основа на кој било одземено и предметното возило, одземањето на возилата што биле користени за пренесување мигранти *е задолжително* и не дозволува никакви исклучоци, независно од тоа дали превозните средства биле во сопственост на сторителот на делото или во сопственост на трето лице, и независно од однесувањето на третото лице или неговата поврзаност со делото. Оттука, ЕСЧП заклучил дека ваквото одземање по автоматизам, кое го предвидува законот, го лишило жалителот од каква било можност за успех во постапката за одземање, зашто домашните судови, во такви околности, немале можност за избор и не биле во можност да го испитаат случајот од аспект на ниту еден од факторите опишани погоре. Дополнително, ЕСЧП вел предвид дека членот 418-б од КЗ, врз кој се засновала одлуката за одземање, не предвидува можност да се бара надоместок на штета, како што е предвидено со член 100-а од КЗ.

Земајќи ги предвид ваквите околности, ЕСЧП констатирал повреда на членот 1 од Протоколот бр. 1 на Конвенцијата поради непропорционалноста на одлуката за одземање на возилото, која му наметнала на жалителот претеран товар.

Одговорот на прашањето за допуштеноста на префрлањето на товарот на докажување, како и изрекување на мерката одземање предмети употребени или поврзани со извршување казнено дело, зависи и од квалификацијата на конфискацијата и одземањето предмети како „казнени мерки“: ако тие се сметаат за казнени мерки, имено, ќе треба да важи пресумпцијата на невиност, а нивната примена ќе претпоставува секогаш утврдување одговорност на лицето за стореното дело. Ако тие се сметаат за правни последици на казненото дело, кои не се врзани за утврдување на вината на конкретен сторител, тогаш би можело да се примени и спрема лице кај кое се наоѓа криминалниот принос по која било основа.

ЕКЧП не содржи одредба за тоа на кого паѓа товарот на докажувањето, што сепак може посредно да се изведе од некои нејзини одредби. Така, префрлањето на претпоставката на одговорност врз тужениот во граѓанска постапка би било во спротивност со правото на правично судење (чл. 6 од ЕКЧП), ако на тој начин се создава неприфатлив дебаланс помеѓу странките. Во казнената постапка до скоро беше незамисливо да се утврдуваат претпоставки за фактите или за правото, со поставување разумни граници што го уважуваат принципот на пропорционалитет и правото на одбрана: колку повеќе конфискацијата претставува казна, а не обична реституција на предметите или имотната корист, толку поголема заштита треба да ужива обвинетиот во казнената постапка.

Фокусирањето на постапката на конфискација врз предметот, повеќе отколку врз сторителот, создава двојство во однос на нејзината криминална или квазикриминална природа што ја потиснува пресумпцијата на невиност, така што во граѓанската постапка се претпоставува дека имотот е стекнат незаконито, додека, пак, во казнената – дека не е стекнат на криминален начин²². Граѓанската постапка на конфискација, според тоа, не може да се смета за казнена постапка во која на лицето

---

²² Bowles Roger, Faure Michael and Garoupa Nuno, The Scope of Criminal Law and Criminal Sanctions: an Economic View and Policy Implications, <http://www.wzb.eu/mp/conf/io08/papers/bowles.pdf>, стр. 23.

му се изрекува казнена мерка, туку станува збор за реституција, одземање имот за кој се претпоставува дека е криминален принос или инструмент на казнено дело.

Проширена конфискација

Префрлањето на товарот на докажување врз сторителот на делото или трети лица има меѓународна основа во Виенската конвенција (чл. 5 пар. 7). Според овој член, се создава обврска на државите да усвојат мерки што се неопходни за овозможување конфискација на приносите што произлегуваат од казнените дела дефинирани со Конвенцијата, и притоа, секоја држава, во согласност со принципите на националното законодавство, треба да ја разгледа можноста за префрлање на товарот на докажување на легалното потекло на наведените приноси или друг имот што подлежи на конфискација. Таквата солуција е прифатена и од ЕСЧП (во случајот *Murray v. UK* од 1996 година²³): кога доказите изнесени против обвинетиот повикуваат на негово објаснување што тој може и треба да го даде, отсуството на такво објаснување може да го оправда заклучокот дека обвинетиот нема објаснување и дека е виновен.

Бројот на законодавствата што го прифаќаат ваквото решение станува сè поголем (белгиското, данското, швајцарското, ирското и др.).

Во случајот *Филипс (Phillips) против Обединетото Кралство*, истоименото лице е прогласено за виновно за внесување голема количина канабис во Англија и изречена му е казна затвор во траење од девет години²⁴. Врз основа на Законот за трговија со опојни дроги од 1986 година, истовремено со казнената постапка е покрената истрага за имотот што го поседува обвинетиот. По нејзиното завршување, утврдено е дека обвинетиот остварил корист од трговијата со дрога и дека вредноста на неговите добра изнесува 117 838 британски фунти. Откако обвинетиот е огласен за виновен, Судот, покрај изрекувањето казна, донел и наредба за конфискација што го обврзала сторителот на казненото дело да плати износ од 91 400 британски фунти, со закана за извршување казна затвор од две години доколку не го стори тоа. При утврдувањето на споменатиот износ, Судот се раководел од законската претпоставка дека сиот имот што се наоѓа во сопственост на обвинетиот во периодот од шест години пред покренување на казнената постапка е резултат на трговијата со дрога. Обвинетиот имал можност да го докажува спротивното, во согласност со доказните стандарди што важат во граѓанската постапка. Европскиот суд за човекови права истакнува дека примената на спорната законска претпоставка немала цел осуда на обвинетиот за казнено дело, туку требала да му овозможи на надлежниот национален суд да ја утврди висината на износот што ќе биде предмет на конфискација. Оцената е дадена во судска постапка на јавен претрес на кој странките имале можност да ги изнесат своите аргументи. Врз основа на тоа, Судот заклучил дека нема повреда на членот 6 од Европската конвенција за човекови права.

Во Велика Британија е предвидено дека Судот може да претпостави дека целиот имот што го стекнал сторителот во последните шест години потекнува од казнено дело, легислативна можност што на почетокот ваквата конфискација ја врзувала само за казнени дела што значат трговија со дрога, но денес и за останатите казнени дела предвидени со Законот за конфискација од 2002 година²⁵. *Criminal lifestyle confiscation* дозволува Судот да претпостави дека, во случаи на корупција и повеќето други тешки казнени дела, целиот имот на сторителот што го поседува во претходните 6 години

²³ Види *John Murray v. the United Kingdom*, European Court of Human Rights, 18731/91 [1996] ECHR 3 (8 February 1996) URL: <http://www.bailii.org/eu/cases/ECHR/1996/3.html>

²⁴ Филипс против Обединетото Кралство, 5 јули 2001, Европски суд за човекови права, § 42 и 43.

²⁵ The Proceeds of Crime Act 2002 (Disclosure of Information to and by Lord Advocate and Scottish Ministers) Order 2003, http://www.oqps.gov.uk/legislation/ssi/ssi2003/ssi_20030093_en_1

претставува криминален принос. Во ваквите случаи, товарот на докажување се префрла на обвинетиот, односно обвинетиот треба да докаже, во граници на можностите, дека одреден имот има законско потекло.

Системот на одземање на криминалните приноси во казнената постапка предвидува постоење судска одлука за сторено казнено дело со кое е стекната имотна корист или имот на незаконит начин. Предлогот за конфискација претставува посебна точка на обвинението, кој за разлика од одлуката за вина, која мора да биде докажана почитувајќи ги сите стандарди и начела на казнената постапка, може да биде донесена и со префрлање на товарот на докажување врз сопственикот на имотот²⁶. Во одредени случаи, кога од фактички или правни пречки не е можно водењето на казнената постапка, изрекувањето на конфискацијата е можно и без осудителна пресуда за конкретното казнено дело.

Одредбите за проширена конфискација се среќаваат речиси во сите европски држави, при што постојат **два модели**: моделот на проширена конфискација во казнената постапка карактеристичен за Германија, Белгија, Холандија, Данска и др., и моделот на конфискација во граѓанска постапка имплементиран во Ирска и во Англија.

И во едниот и во другиот систем, денес сè повеќе се актуелизира прашањето за проширување на примената на конфискацијата не само врз непосредно стекнатиот имот или имотна корист, туку и врз другиот имот на сторителот, за кој постои претпоставка дека е стекнат на криминален начин.

Така, од земјите што ја предвидуваат конфискацијата како дел на казнената постапка, вреди да се спомене законското решение прифатено во белгискиот КЗ во членот 43. Тој предвидува дека предмет на конфискација може да биде имотот на осуденото лице за некое од таксативно наброените казнени дела, стекнат во периодот од пет години пред подигнување на обвинението²⁷. Услов *sine qua non* за конфискација се сериозните и конкретни индиции, кои укажуваат дека имотот потекнува од казненото дело за кое лицето е осудено или од идентични дела²⁸. *Под сериозни и конкретни индиции* се подразбираат веродостојни елементи поднесени до судот што укажуваат на несразмерноста помеѓу привременото или постојаното зголемување на имотот и приходот на осудениот во определениот период. Со поимот идентични дела се проширува можноста за одземање на криминалните приходи, бидејќи не станува збор за казнено дело за кое лицето е осудено, туку за казнени дела што спаѓаат во кругот на таксативно наброените казнени дела во однос на кои е можна конфискацијата, а може да се подведат под иста или поврзана правна квалификација како и казненото дело што е предмет на осудата.

Суштината на конфискацијата, пак, во граѓанска постапка е тоа што не мора да постои казнена постапка за да се одземе имотот од лицето што го стекнало на незаконит начин. Ваквата можност прифатена во американското право значи дека имотот се конфискува врз основа на претпоставки по правилата на граѓанската постапка без нужно подигнување обвинение за стореното казнено дело²⁹.

Целата оваа постапка во Англија ја спроведува посебна агенција (Assets Recovery Agency (ARA)), која му дава рок на сопственикот или држателот на стварта да ја докаже законитоста на нејзиното стекнување. Доколку во овој рок тој не ја докаже

---

²⁶ Fijnaut Cyrille & Paoli Letizia, Organised crime in Europe: concepts, patterns, and control policies in the European Union and beyond, Springer, 2004, стр. 809.

²⁷ Види Code Penal (1867-06-08/01) modifie par Loidu 15.05.2007 (Moniteur belge N. 244, 22-08-2007).

²⁸ Наведено кај Ilic Goran, Oduzimanje imovine stečene kriminalom, Revija za bezbednost, Centar za bezbednosne studije, godina II br. 5, Beograd, 2008, стр. 10.

²⁹ The proceeds of crime: problems of investigation and prosecution
<http://www.icclr.law.ubc.ca/Publications/Reports/Proceeds.pdf>

законитоста на стекнувањето на имотот, му се конфискува. Ваквата постапка е регулирана според правилата за граѓанска постапка.

За разлика од овој модел, во Германија, Холандија, Белгија, Данска и во др. држави се применува моделот на проширена конфискација во казнена постапка³⁰. Така, во данското законодавство е пропишано дека целосна или делумна конфискација на имотот е можна врз имотот што му припаѓа на осуденото лице за одредено казнено дело, казниво со казна затвор од најмалку 6 години со кое се стекнала значителна добивка, доколку тоа лице не го докаже спротивното. Односно, дека конфискацијата не е можна доколку имотот е стекнат на законит начин (чл. 76 од данскиот кривичен законик)³¹.

Германскиот закон за организираниот криминалитет од 1992 година ја внесува конфискацијата како посебна казна во КЗ, со која паричната казна за точно определени дела на организиран криминал не се одредува според системот на дневни глоби, туку за објект го има имотот на сторителот. Имотот на сторителот за кој тој нема легално покритие според чл. 73-д на КЗ може да биде предмет на конфискацијата, иако не е докажано дека е резултат на тоа конкретно казнено дело. Во него е пропишано дека доколку незаконито дејство е извршено спротивно на закон што се однесува на оваа одредба, тогаш Судот може да нареди губење на правото над тој имот од подготвувачот или поттикнувачот доколку околностите правично наведуваат на претпоставката дека овој имот е стекнат на незаконит начин или со цел да се изврши таква незаконита активност³².

Во Холандија, оваа материја е уредена во членот 36 од Кривичниот законик. Притоа, основна цел на конфискацијата во Холандија не е да се конфискуваат приносите од делото, туку профитот добиен од неговото извршување. Имено, целокупниот имот на обвинетиот може да биде замрзнат пред донесувањето на правосилната пресуда. Покрај ова, по барање на Јавното обвинителство, со посебна судска одлука на обвинетиот може да му се наложи да плати одредена сума во однос на нелегално стекнатиот имот, и тоа доколку овој имот произлегува од казнено дело од четврта и петта категорија³³.

Проширената конфискација е воведена и во Хрватска во членот 82 од Кривичниот законик, каде што е пропишано дека може да се конфискува и имотната корист што е остварена од организирана група или злосторничко здружение, која е во временска поврзаност со извршувањето на кривичното дело и за која основано може да се смета дека потекнува од тоа дело, бидејќи не може да се докаже законитоста на стекнувањето на оваа имотна корист.

Исто така, и во Босна и Херцеговина е пропишано дека Судот може да ги конфискува имотот и имотната корист во посебна постапка доколку има основано сомнение дека овој имот и имотната корист произлегуваат од одредени казнени дела (кои се таксативно наброени) и за кои сопственикот или држателот на стварта може да докаже дека ги стекнал на законит начин (чл. 110 ст. 3 КЗ)³⁴.

---

³⁰ Поопширно Fijnaut Cyrille & Paoli Letizia, Organised crime in Europe: concepts, patterns, and control policies in the European Union and beyond, Springer, 2004, стр. 942-945.

³¹ Според, Evolution report of Denmark, Second evolution rounde GRECO, [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoEval2\(2004\)6_Denmark_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoEval2(2004)6_Denmark_EN.pdf), стр. 4.

³² Според, Evolution report of Germany, Second evolution rounde, [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoEval2\(2004\)10_Germany_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoEval2(2004)10_Germany_EN.pdf), стр. 3

³³ Според, Evolution report of Netherland, Second evolution rounde, GRECO, [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoRC2\(2007\)7_Netherlands_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoRC2(2007)7_Netherlands_EN.pdf), стр. 3-6.

³⁴ Види Evolution report of Bosnia and Hercegovina, Second evolution rounde, GRECO, http://www.coe.ba/pdf/GrecoEval2_2005_8_BiH_EN_, стр. 4.

Во нашата држава, проширената конфискација е предвидена со Новелата на КЗМ од 2009 година, член 98-а, кој предвидува дека од сторителот на казнено дело, сторено во рамките на злосторничко здружение со кое се остварува имотна корист и за кое е пропишана казна затвор од најмалку четири години, како и кривично дело во врска со тероризмот од членовите 313, 394-а, 394-б, 394-в и 419 на овој законик, за кое е пропишана казна затвор од пет години или потешка казна или е поврзано со кривичното дело перење пари за кое е пропишана казна затвор од најмалку четири години, ќе се конфискува имотот стекнат во временски период пред осудата што Судот го определува според околностите на случајот, но не подолг од пет години пред сторувањето на делото, кога врз основа на сите околности, Судот основано е уверен дека имотот ги надминува законските приходи на сторителот и потекнува од такво дело. Истиот член во став 2 предвидува дека имотот ќе се конфискува и од трети лица за кои е остварен со извршување на кривичното дело, а во ставот 3 дека имотот се конфискува и од членови на семејството на сторителот на кои е пренесен кога е очигледно дека не дале противнадоместок што одговара на неговата вредност или од трети лица ако не докажат дека за предметот или имотот дале противнадоместок што одговара на нивната вредност. Меѓутоа, и покрај тоа што внесувањето на ваквите промени во КЗМ е со цел да се овозможи примената на оваа мерка и лишување од криминално стекнатиот приход, сепак може да се забележи нејзино несоодветно прецизирање, кое, од друга страна, може да доведе до злоупотреби и неправилна примена. Така, остануваат нејасни некои од поимите со кои оперира законот, како што се *трансформирана и претворена корист* во членот 97-а, односно разликата меѓу овие два поими, *околности* од член 98-а став 1 во делот „судот го определува според околностите на случајот“, не е јасно кои точно околности судот ги зема предвид, што претставува мошне широка рамка за слобода во изборот на судијата и забележително буквално преведување од текстови на меѓународни документи.

Конкретно, содржината на точка 1, 2 и 3 од член 97-а став 1 е целосно пренесена, односно преведена од точките а, б и с од член 5 од Конвенцијата за перење пари, откривање, заплена и конфискација на приноси од казниво дело и финансирање тероризам на Советот на Европа од 2005 година. Така, став 2 и 3 од овој член сега го овластуваат судот самиот да ја процени вредноста на помешаниот имот, со што законот му дава широки овластувања во однос на одредувањето на тоа што сè ќе се смета за криминален приход и широко овластување за погрешна примена и злоупотреба.

Воведувањето на проширената конфискација, како што беше истакнато и во неколкуте примери во анализата, отвора проблеми во однос на доследното почитување на човековите слободи и права и воведувањето претпоставки во самата доказна постапка во однос на потеклото на имотот што произлегува од казненото дело или го поседува сторителот на казнено дело. Постоенето или непостоењето на претпоставката за криминалното потекло на таквиот имот, во случај на примената на институтот проширена конфискација, Судот може да ја утврди и врз основа на околности според кои тој би бил основано уверен дека имотот што ги надминува законските приходи на сторителот потекнува од казнено дело. Обвинетиот, во таквиот случај, доколку станува збор за негов имот или третото лице или, пак, член на неговото семејство, може да приложат материјални докази преку кои ќе ги побијат ваквите претпоставки и ќе го докажат спротивното, но како нивна првенствена обврска, односно товар, а не како товар на обвинителот. Оттука, повеќе од јасно е дека оваа тенденција ги доведува во прашање традиционалните начела на казненото право, начелото на вина, на пропорционалност на казненоправните мерки со стореното казнено дело и пресумпцијата на невиност. Меѓутоа, статуирањето на претпоставката *in dubio contra*

reum, во судирот на двата легитимни интереси за заштита на приватната сопственост и за заштита на општеството од организиран економски криминал, преку инволвирање на криминалните приноси во легални економски и други активности, очигледно му дава предност на вториов³⁵.

Заклучок

Од претходната анализа на конфискацијата како посебна казненоправна мерка, видовите конфискација, одземањето предмети, како и институтот проширена конфискација, може да се заклучи дека во борбата со особено тешките видови криминалитет, организираниот криминал, перењето пари, недозволената трговија со дрога и сл., новите форми на криминал, економскиот и сите негови форми и под влијание на сè повеќето начини за инволвирање на незаконски стекнатите средства во легалните бизниси, државите прибегнуваат кон воведувањето на овие институти во своите казнени законодавства и изнаоѓање институционални начини и капацитети за нивна имплементација. Притоа, анализата на правната природа на мерката и материјалните и процесните пречки и можности за нејзина успешна примена, очигледно е дека покажуваат извесна предност на заштитата на општеството од криминал, наспроти заштитата на човековите слободи и права во ситуации кога од двете зла треба да се избере помалото, бидејќи практиката покажала дека докажувањето на потеклото на незаконски стекнатиот имот, од една страна, е особено тешка и долга постапка, а сузбивањето на организираниот криминал, од друга страна, како поширок јавен интерес, е првенствена задача на казненоправниот систем.

---

³⁵ Камбовски Владо, Основни методолошки проблеми на економското казнено право, Годишник на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, том 41, 2004/2005, стр. 11-41, стр. 33.

Користена литература:

1. Alessandri, A., Confisca nel diritto penale, Digesto delle Discipline Penali, III, UTET, Torino, 1998
2. Bowles Roger, Faure Michael and Garoupa Nuno, The Scope of Criminal Law and Criminal Sanctions: an Economic View and Policy Implications, <http://www.wzb.eu/mp/conf/io08/papers/bowles.pdf>
3. Билтен за судската практика на Европскиот суд за човекови права, издаден од Бирото за застапување на Република Македонија пред ЕСЧП и Германската фондација за меѓународна правна соработка, регистрир. здруж. (ИРЗ), <http://biroescp.gov.mk/%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8/>
4. Civil Asset Forfeiture Reform Act, <https://www.oig.lsc.gov/legis/pl1106185.pdf>
5. Code Penal (1867-06-08/01) modifiée par Loidu 15.05.2007 (Moniteur belge N. 244, 22-08-2007)
6. Criminal Code of Germany, 1998, <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/StGB.htm#73>
7. Evaluation Report on Italy Adopted by GRECO at its 43rd Plenary Meeting, Strasbourg, 29 June - 2 July 2009, www.coe.int/greco, стр. 20
8. Evaluation report of Bosnia and Herzegovina, Second evaluation round, GRECO, http://www.coe.ba/pdf/GrecoEval2_2005_8_BiH_EN
9. Evaluation report of Denmark, Second evaluation round GRECO, [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoEval2\(2004\)6_Denmark_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoEval2(2004)6_Denmark_EN.pdf), стр. 4
10. Evaluation report of Germany, Second evaluation round [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoEval2\(2004\)10_Germany_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoEval2(2004)10_Germany_EN.pdf), стр. 3
11. Evaluation report of Netherland, Second evaluation round, GRECO, [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoRC2\(2007\)7_Netherlands_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoRC2(2007)7_Netherlands_EN.pdf)
12. Fijnaut Cyrille & Paoli Letizia, Organised crime in Europe: concepts, patterns, and control policies in the European Union and beyond, Springer, 2004
13. Fijnaut Cyrille & Paoli Letizia, Organised crime in Europe: concepts, patterns, and control policies in the European Union and beyond, Springer, 2004
14. Fuller N., „Oduzimanje i delje je imovine”, Međunarodna konferencija o oduzimanju imovi nestechene krivičnim delima, Specijalno, tužilaštvo za organizovani kriminal, U.S. Department of Justice OPDAT U.S. Embassy of Belgrade i Misija OEBS-a u Srbiji, 15–16. mart 2007, Beograd
15. Ilic Goran, Oduzimanje imovine stečene kriminalom, Revija za bezbednost, Centar za bezbednosne studije, godina II br.5, Beograd, 2008
16. Jeschek H. & Weigend T., Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner Teil, Duncker & Humblot, Berlin, 1996
17. John Murray v. the United Kingdom, European Court of Human Rights, 18731/91 [1996] ECHR 3 (8 February 1996) URL: <http://www.bailii.org/eu/cases/ECHR/1996/3.html>
18. Levasseur, G., Chavanne, A., Montreuil J., Bouloc B., Droit pénal general et procédure pénale, Sirey editions, 1999
19. Pradel Jean & Corstens Geert, European criminal law, Kluwer Law International; 1 edition, February 1, 2002
20. Pradel Jean, Droit pénal comparé, Dalloz, 1995
21. Proceeds of Crime Act, 1996, <http://www.irishstatutebook.ie/1996/en/act/pub/0030/index.html>

22. Proceeds of Crime Act, 2002,
http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2002/ukpga_20020029_en_1
23. Proceeds of Crime Act, <http://www.aph.gov.au/library/Pubs/bd/2001-02/02bd180.pdf>
24. Srzentić N., Stajić A., Krivično pravo, opšti deo, Beograd
25. The Proceeds of Crime Act 2002 (Disclosure of Information to and by Lord Advocate and Scottish Ministers) Order 2003,
http://www.oqps.gov.uk/legislation/ssi/ssi2003/ssi_20030093_en_1
26. The proceeds of crime: problems of investigation and prosecution
<http://www.icclr.law.ubc.ca/Publications/Reports/Proceeds.pdf>
27. Камбовски Владо, Основни методолошки проблеми на економското казнено право, Годишник на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, том 41, 2004/2005, стр. 11-41
28. Рајмондо против Италија, 22.02.1994, Европски Суд за човекови права, Серија А, No. 281–А, § 22, 27 и 30
29. Филипс против Обединетото Кралство, 5 јули 2001, Европски суд за човекови права, § 42 и 43

Prof. Dr. Tatiana Ashtalkoska-Baloska³⁶

**EXTENDED CONFISCATION IN CRIMINAL LAW - COMPARATIVE ASPECTS
AND PROBLEMS IN APPLICATION**

1.02 Review Article
UDK 347.96/.99.072.1:343.1
347.96/.99.072.1:343.1]:341.24

Summary

The rise, but also the emergence of new forms of crime that directly or indirectly achieve unlawful property gain, necessarily call for innovations in the criminal justice system, focusing on methods and means that can interfere with the suppression of motives for these forms. On crime, personal opening of space and creation of conditions for successful implementation of the institute seizure, that is confiscation of property and property gain acquired with the criminal offense, either criminal sanction, punishment or, as a special punishment improper measure. The emphasis on the qualification of the institute, as a punishment or as a special measure, arises, first of all, from the problems that may arise in respect of its application, in either case, which will be the subject of analysis of this effort, through a brief comparative review modern criminal legislation and their rulings, international documents, but also the case law of the European Court of Human Rights in relation to the application of confiscation and violation of human freedoms and rights guaranteed by the ECHR.

Keywords: confiscation, extended confiscation, seizure of objects, ECtHR.

---

³⁶ The author is an Associate Professor in the field of Criminal Law at the Faculty of Law at the FON University in Skopje.